

BALLAI LÁSZLÓ

Kepler meghal

© COPYRIGHT 2004, BALLAI LÁSZLÓ. MINDEN JOG FENNTARTVA.

MEGJELENT AZ „EZREDVÉG” IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALOMKRITIKAI FOLYÓIRAT
XIV ÉVFOLYAM, 11. (2004. NOVEMBERI) SZÁMÁBAN.

EZ A MŰ AZ ÍRÓ HONLAPJÁRÓL, A [HTTP://WWW.VASAROS.COM/ART/BALLAI/](http://www.vasaros.com/art/ballai/) OLDALRÓL SZÁRMAZIK.

A SZÖVEG BÁRMINEMŰ MEGVÁLTOZTATÁSA, VALAMINT KERESKEDELMI CÉLÚ SOKSZOROSÍTÁSA CSAK A SZERZŐ KÜLÖN,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLYÉVEL LEHETSÉGES.

E-MAIL: BALLAI@VASAROS.COM

(P) 2004, BY [VASAROS DOT COM](http://www.vasaros.com)

Ezerhatszázhuszonhét decemberében Johannes Kepler felkerekedett Prágába, hogy elmaradt udvari matematikusi járandóságát kamatos kamataival együtt felvegye. Tizenkétezer aranyforintról volt szó. Maga is elcsodálkozott, amikor kiszámolta a pontos összeget, de végül is a fizetésének mindig csak a felét-harmadát kapta meg, mert hogy soha nem volt pénz a kincstárban. Tudván tudva ezt, a csillagász nem is nagyon zavarta az udvari főméltóságokat a maga igényével. Most azonban az ügy halaszhatatlanná vált. A Linzből a Habsburg-császár más vallásúakat kiutasító rendelete folytán ingó és ingatlan vagyonát hátrahagyni kényszerült, európai hírű tudós gyakorlatilag földönfutóvá vált. Hogyha kiegyenlítik a tartozást, az élete végéig biztos megélhetést jelentene a családjának, sőt, még a világmindenség harmóniájára vonatkozó kutatásait is gondatlanul folytathatná, melynek három alaptörvényét már sikerült is fellelnie.

Prágában az al- és főkorlátnokok, pecsétőrök, kancelláriai tisztviselők hónapokon keresztül derűlátóan ítélték meg a helyzetet. Akárcsak a császár maga, aki udvari matematikusának személyesen adta tudtára, hogy megerősíti az állásában. Ezt követően a háborúra terelte a szót, mely roppant költségeket emészt fel. Az a háború, amelyet a katolikusok a protestánsok ellen vívnak. A katolikus uralkodó protestáns alattvalójának tehát megértését kérhette atekintetben, hogy nemcsak most képtelen fizetni, de még azt sem tudja megmondani, egyáltalán mikor számíthat a járandóságára, csakúgy, mint az al- és főkorlátnokok, pecsétőrök és kancelláriai tisztviselők. Az uralkodók azonban szívükön viselik alattvalóik sorsát. A császár a birodalmi hadak fővezérének, A. W. E. Wallensteinnek (Valdstejn) nemrégiben eladta a sziléziai Sagan hercegséget. Ám a vételárat a generális csupán részben egyenlítette ki. A fennmaradó összeg esedékességéről, csakúgy, mint Kepler fizetésének kérdéséről, hónapokig folytak a tárgyalások. Végül herceg Wallenstein a kincstár teljes tartozását átvállalta. A kancellária tehát értesítette Keplert, hogy járandóságával kapcsolatban a továbbiakban Wallenstein hercegnél érdeklődjön.

A nagyúr a legnagyobb szívélyességgel fogadta a tudóst. Kertelés nélkül elmondta neki, hogy jelenleg nincsen ennyi készpénze. Praktikus emberként rögtön hozzá is tette, ha Kepler huszonhét évig tudott várni, egy-két hónap már igazán nem jelenthet problémát. Azalatt beveszi Stralsundot, és a hadizsákmányból az elmaradt járandóságot még ki is pótolja. Türelem, és a tizenkettőből tizenöt lesz. A csillagász tehát – immár Wallenstein birtokán – folytatta munkáját, megírta az *Admonitio ad astronomos-t*, valamint továbbhaladt Duracotus, az izlandi halász Holdba jutott fiának történetével.

A fiú áldott sorsának köszönhetően a Föld felé néző Subvolvára került, és nem Prevolvára, ahol felőrölték volna a kéthetenként váltakozó napok és éjjelek. Onnan ugyanis, mondták a Subvolva-lakók, soha nem látni a Földet, így annak fénye sem enyhítheti az éjszakák dermedtségét. A két hétig tartó hév nappalban pedig olyan hosszúlábú, tekergő nyakú lények tenyésznek, amelyek egy csepp vízért kiirtják a saját fajtájukbelit is. Bezzeg Subvolván nem csupán a lakók egymáshoz való kedvessége és türelme, de mindenféle csodaszerszámok és alkalmatosságok tették még kellemesebbé az amúgy is enyhe életet. Emelők, melyek az utast a gondolat sebességével vetekedve egy pillanat alatt a bolygó távoli zugába repítik. Kis csövek, melyeket füléhez és szájához illesztve olyképpen beszélgethet az otthon maradókkal, mintha csak egy sövény választaná el őket egymástól. Önmagukból fényeket sugárzó ládák, melyek azoknak mutattak alakosságokat, akiknek már nincs hová utazniuk, és már maguk sem fogadnak látogatókat. Durocatus legszívesebben a Subvolva-beli lágy éjszakában olyan távcsövön át szemlélte a Volvát – azaz a Földet –, amelyet még Galileo Galilei is megirigyelt volna. A Föld a Holdról e látcső nélkül alig néhányszor tűnt volna nagyobbnak a Holdnál, melyet Durocatus annyiszor megfigyelt, midőn apjával kihajóztak a hajnali vizekre. Mindketten szerették a Holdat. Az öreg éppen annyira, amennyire a viharlámpát, mely reménységgé

változtatja a sötétséget. Durocatus azonban valósággal beleitta magát tekintetével a Holdba, és egy cseppet sem csodálkozott, amikor egy szép napon Subvolván találta magát. Mindjárt apját kereste meg a nagyító üveggel. Az öreg, csakúgy, mint máskor, kivezette bárkáját a sötét habokra. De nem ugyanaz az ember lebegett az éji vizeken. A rettenetes úrron át Durocatus megérezte, hogy az édesapja, aki soha nem mosolygott rá, és gondolkodás nélkül bármiért rásújtott a lábszárára az evezőlapáttal, valójában mindent érte csinált az életben. Mozdulatai a megszokottság ólmosságából most nem szabadulhattak, éjszakát vigyázó tekintete a semmibe révedt. Hogyan lehetne a távolból egy szikrát küldeni, mely visszaobbantja az élet kihunyni akaró tüzet?

Wallenstein azonban nem vette be Stralsundot. A tél beállta előtt hazatért, és felismerve sikertelensége okát, horoszkópot kért Keplertől. A csillagász pedig fizetést a hercegtől. De hogy adhatna fizetést, ha nem tudja, mikor lesz kedvező alkalma Stralsund elfoglalására, mely a szükséges pénz fedezetét jelentené? Miért készítené horoszkópot, aki a csillagok pontos helymeghatározásával és nem pedig jóslással foglalkozik? Wallenstein nem tudta, hogy a bolygók keringési idejének négyzetei úgy aránylanak egymáshoz, mint a Naptól számított középtávolságaik köbei. Kepler viszont felismerte, hogy csak úgy juthat némi jövedelemhez, ha kiad egy csillagászati évkönyvet, amelyből az asztrológusok kiszámolják a Wallensteinek horoszkópjait. Saját erejéből felállított egy nyomdát, amelynek berendezéseit, a nyomdásszal együtt, maga szállította Saganba. Wallenstein azonban továbbra is ragaszkodott hozzá, hogy Kepler készítse el a horoszkópját. A csillagász felhívta a figyelmét, hogy teljesítse az őfelségével, a császárra és vele szemben vállalt kötelezettségét. A herceg beajánlotta a rostocki egyetem professzorának. Csakhogy Kepler tudta, az állásajánlat elfogadásával örökre lemondana udvari matematikusi járandóságáról.

Ezerhatszázharminc őszére aztán Wallenstein csillaga leáldozott. A regensburgi birodalmi gyűlés nyomására a császár elmozdította fővezéri tisztjéből. Most már aligha lesz alkalma Stralsund bevételére. Az udvari matematikus fizetésének fedezete köddé foszlott. Kepler tehát elbúcsúzott feleségétől, Susannától és öt kicsi gyermekétől, hogy felkerekedjen Regensburgba, a birodalmi gyűlésre, ahová másfél hónapi, szakadatlan esőben való lovaglás után meg is érkezett. A birodalmi gyűlés napirendjére nem volt egyszerű dolog felkerülni. Szerencsére, néhány ismerőse is akadt a gyűlésben, akiket felkereshetett. Segíteni nem tudtak ugyan, de jó szívvel azt tanácsolták, hogy várjon. Kepler nem várt, meghalt. Lovát eladták, az árából kifizették az orvost és a lelkészt.

Azt, hogy Kepler meghal, senki nem gondolta volna Halálos ágyánál a legmagasabb méltóságok jelentek meg, birodalmi lovagok, bárók, főpapok, sőt: őfelsége, a császár is elküldte egyik tisztjét. A fogadást és a többi derék regensburgi polgárt könnyekig meghatotta a nagyurak e mély gyásza az ágrólszakadt tudósért. Johannes Keplert még a város falain kívül fekvő lutheráns Szent Péter-temetőbe is fényes gyülekezet kísérte utolsó útjára. Nagy beszédekben méltatták tudományos érdemeit, mindenekelőtt a boroshordók új termérésével kapcsolatos könyvét, valamint a horoszkópok alapjául szolgáló Rudolf-táblázatait és csillagászati évkönyveit.

Időközben napirendre került Kepler beadványa. A birodalmi gyűlés méltányossági alapon *post mortem* megtárgyalta az udvari matematikus követelését, és okafogyottság címén végleg elutasította. Susannát, az özvegyet és az öt kicsi árva csak Durocatus vehette észre erős távcsövén keresztül a Holdról. A fáradhatatlan Durocatus, az izlandi halász fia, aki mindenkinek elküldi a vigasztalás fénypázmáit, aki késő éjjelen a Holdra feltekint.

VÉGE